

Från vänster: wm Butler, Nathan Fischbacher, Ginger wRong Chen, Susie Gordon, Björn Wahlström och Renée Reynolds.

H.A.L. Publishing – Storebror ser dig, men skit i det!

Nya idéer om litteratur, invandrarkultur och identitet i dagens Kina

I Kina bor idag omkring tre miljoner utlänningar. Många av dem ser sig bara som tillfälliga gäster som snart ska åka hem eller vidare någon annanstans. Andra stannar kvar fascinerade av spänningsfältet mellan kontrollsamhället Kina och de kreativa möjligheter som också finns i detta land. Konst- och musikscener har uppstått bland dessa utlänningskolonier, men även forum för litteratur. H.A.L. Publishing, grundat av Björn Wahlström och Nathan Fischbacher, är ett kollektiv av författare och konstnärer som träffas regelbundet i ett av Shanghais kreativa områden, Tianzifang.

TEXT: BJÖRN WAHLSTRÖM

VI GRUNDADE förlaget och konstgruppen HAL Publishing våren 2009 i Shanghai. Anledningen var att vi ansåg att det var hög tid att ta utlänningar i Kina på allvar både som iakttagare av denna goda nya värld, och som aktiva deltagare vid sidan av och tillsammans med kinesiska artister. Det är dags att uppfatta utlänningar som en bidragande och levande del av det dag för dag framväxande nya Kina.

Det har länge funnits ett tomrum när det gäller skriven text om Kina, framförallt på den litterära arenan. Stora kolonier av utlänningar från världens alla hörn har under senare år vuxit fram i Kina, men fram till nyligen har dessa generellt betraktat sig själva som tillfälliga gäster.

Detta inkluderar intressant nog även den handfull sino-loger som sedan Hedins dagar känt en närhet till landet. Den akademiska betraktelsen av Kina har sedan 80-talet visserligen ständigt höjt sin standard, men lever än i självvald isolering.

Den konstnärliga produktionen har däremot, med ett och annat lysande undantag, förblivit gästers texter, inte kvalitativt annorlunda än 60- och 70-talets ”3-veckorsböcker”, som Sommardal kallar dem: förklädda resebeskrivningar med strödda anekdoter och kvasihistoriska reflektioner, med tillhörande självförvällat främlingskap. Därmed inte sagt att författare som Peter Hessler eller Zack Mexico inte fångar vissa värdefulla bilder av Kina, men litterärt graviterar de alltid mot ett historiskt/orientalistiskt perspektiv, som om Kina av någon anledning vore slutet för den betraktande konstnären. Litteraturen har misslyckats med att fånga nuet på dess egna villkor.

Vår ambition är göra folk uppmärksamma på den här luckan, och möjligen även ge en fingervisning om alternativa metoder att ta itu med ämnet. Med HAL Publishing vill vi även bidra med en första ansats till detta på litteraturens område.

Utlänningens förändrade identitet

Hur ska man alltså betrakta sig själv som utlänning i Kina år 2010? Det är ingen lätt fråga. Kina undanber sig gärna och ofta all inblandning i landets inre angelägenheter. Det är förståeligt, och bör kanhända också respekteras.

Men från ett kulturellt perspektiv är detta inte lika självklart. Kina förändras hastigt hör vi ständigt, och förändringar sker genom, och berör även, de växande utländska communities som under de senaste åren växt fram i storstäderna, främst Peking, Shanghai och Shen-

zhen.¹ I finanskrisens kölvatten har 80-talets expats och 90-talets ESL-lärare börjat lämna väg för invandrare av mer disparata bakgrunder och intressen. Mer varierade konst- och musikscener har kunnat uppstå. De orkestreras inte, som man kunnat tro, av internationella firmor utan av mindre företag och entreprenörer med gedigen Kina-erfarenhet.² Dessa nya rörelser handlar om underhållning och affärer, liksom om identitet – vi ser framväxten av nya samhällsgrupper av utlänningar i Kina med egna synsätt på landet, egna bostads- och nöjesområden, egna organisationsformer, och tilltagande även egna språk.³ Vi är här för att stanna, och vi förbehåller oss rätten till våra egna perspektiv.

Detta ger även ett svar på frågan varför just Shanghai har potential att utvecklas till en kulturellt intressant stad. Shanghai är känd som en arkitektoniskt pittoresk och anmärkningsvärt grön, men vad kulturliv angår så gott som innehållslös metropol. Den är en från urban synvinkel sett trevlig stad (med kinesiska mått mätt), men bortsett från en viss klubbscen (och även denna en blek kopia av Hong Kong och Tokyo) i grund och botten kulturfientlig: ingen musik, knappt någon konst, och definitivt ingen litteratur. Lägg till detta att Shanghaineser har ett lika grundmurat som välförtjänt rykte som ogästvänliga och ointresserade av allt utanför stadsgränserna. Det ska dock sägas att allt detta var nog så sant för bara tio år sedan, men saker har hänt de senaste åren som kräver en omvärdering.

HAL:s verksamhet

Praktiskt sett kan HAL Publishing beskrivas som ett kollektiv av författare och konstnärer, sammanhållet med förlagsverksamheten och det tryckta ordet som kärna.

Ett av våra första projekt var en serie författar-workshops, och fortfarande träffas varje söndagskväll mellan 15 och 20 unga författare på övervåningen av en undangömd bar inuti kafélabyrinten Tianzifang i hjärtat av Xujiahui. Mötena är ett av HAL:s huvudevenemang i Shanghai, och arrangeras av Nathan Fischbacher, en av grundarna. Han föreskriver även temat inför varje träff, och deltagarna förväntas hålla sig så nära detta som möjligt, även om rikligt med variationer och överraskningar förekommer. Teman kan vara allt från en titel (Herr Yangs nudelshop, harmonious society), till genrer (fantasy, öppet brev till kinesiska samhället) eller stilar (dialog, poesi, hitotoki). Kreativ subversion uppmuntras, och syftet är, enligt Fischbacher, att

A H A L i t e r a t u r e P U B L I C A T I O N

ge Shanghai-baserade författare ett mer omedelbart forum för sitt skapande än vad som tidigare funnits:

“Att skriva är ofta ett väldigt isolerande hantverk, och i en stad av Shanghais storlek och höga tempo är frestelsen stor att helt lägga skrivandet på hyllan. Att träffa andra författare är inte heller lätt. Jag tror att vi genom Groupthink har lockat många författare tillbaka till scenen, genom att ge dem ett alternativt forum.”

Resultaten från dessa möten publiceras på gruppens hemsida www.haliterature.com, tillsammans med intervjuer och recensioner, och resultat från gruppens olika konstprojekt. De främsta bidragen kommer även att tryckas i olika former. Framåt hösten är det meningen att lansera dessa möten som live-framföranden på olika platser i Shanghai, en sorts blandning mellan Spoken Word och Poetry Slam. Först ut blir ”Slamhai! An Evening of Poetic Propaganda” den 22 september.

Av någon anledning har Kina alltid särbehandlats, som vore det en annan planet, eller en gudom av okänt sinnelag. Att skriva om livet i Kina verkar betraktas, för att använda en annan jämförelse, som att skriva om liv på stenåldern – främmande, distanserat, och till slut även ointressant. Göran Sommardal skriver i sin bok *Den befriade foten* att den kinesiska förvirringen möter oss “... som en sällsynt svårgenomskådad spegel av överlagrade intryck, där olika ‘idealföreställningar’ och ‘skräckvisioner’ vetter in mot oss från en urgammal, medeltida, renässanspräglad och upplysningstida exotism och orientalism.”

Bilden av Kina är en av de mest projicerade i världen, även från ett historiskt perspektiv. Kineser liksom omvärlden definierar och förstår Kina – både dess nutid och bakgrund – enligt en tröttsamt lång uppsättning schabloner. Att besökare misstar dessa schabloner för verklighet har en tradition som går tillbaka till Voltaire och Chinoiserie-tiden. För kineserna går denna tradition tillbaka mycket längre än så.

Vad HAL angår är poängen dock att det inte finns några omedelbara skäl att anta att en ung kinesisk författare år 2010 har en direktare eller mer levande tillgång till sin samtid än exempelvis en dito amerikansk. Eller svensk (jämför som svensk här gärna Lasse Åberg med Colin Nutley – vems produktioner har stått sig bäst, svenskens eller engelsmannens?).

Vad som gärna glöms bort, och vad vi vill påminna om, är att litteraturen faktiskt har en direkt tillgång till

Ginger nRong Chen.

sitt ämne, just genom att all litteratur, liksom all konst, per definition är förmedlad. Fiktion kan inte innehålla felaktigheter. Våra Groupthink-möten har genererat texter om zombies i Shanghai (Butler) och utkast till en fantasyroman i Liaonings gruvor (Fischbacher. Tänk på oss när Liaoning döps om till Kinas Moria!). Det har också inrättats ett ambulerande baozi-stånd inuti ordförandens mausoleum (Ferret) m.m.

Potentialen är oändlig så snart vi släpper tvånget att korrekt beskriva och bedöma detta oändligt mångfaldiga och kaotiska land. Med detta förstås inte sagt att vi vill återgå till Voltaires eller Puccinis fria fantasier. Konsten består i att förstå skapande som överskridande. Det fragmentariska uttrycket är inte mindre sant än det förment enhetliga, men kan röra sig friare. Fragmentet dansar med sitt ämne, och HAL vill dansa med Kina snarare än rista tillfälliga sanningar i sten.

HAL planerar ett mindre antal publikationer redan under 2010, och den första i bokform släpps i början av oktober. Titeln *Party like it's 1984 – short stories from the peoples' republic of* är en samling noveller från relativt eller komplett okända författare baserade i Kina (undantag finns: Dena Rash Guzman är t.ex. varken okänd eller Kina-baserad). Bidragen och författarnas bakgrund skiljer sig kraftigt åt, och detta var en av målsättningarna och förhoppningarna när vi startade HAL. Redan i första bokens titel antyds spänningen det innebär att leva i det kvasi-socialistiska kontrollsamhälle Kina är, ett samhälle som samtidigt erbjuder i väst för länge sedan bortglömda kreativa möjligheter. Vi ville ha en titel som representerade både frustrationen och svårigheterna det innebär att leva här (och som ofta inverkar väldigt fränstötande), och de gränslösa möjligheterna och framstegsglädjen som ändå håller oss kvar. Det samma gäller för övrigt förlagets namn, H.A.L., den berömda observatören från 2001 som kräver en aktiv roll som handlande subjekt, ett rimligt krav. Dock med visst människospill, vilket vi på HAL förstår hoppas kunna undvika.

Flera texter i samlingen kretsar dock snarare kring en känsla av utanförskap i det kinesiska samhället (Braithwaith – The Rope, Reynolds – For all of my Wife), ett tema som oundvikligen kommer att vara centralt för alla immigranter. Med i boken finns även en ung kinesisk författarinna med bakgrund som manusförfattare till kinesiska TV-serier. Hennes bidrag ”hOur Room” beskriver lågmält ett antal karaktärer och händelser vid entrén till ett timme-för-timme-hotell, och ett ungt kinesiskt par trevande försök att få en timme för sig själva. Ginger wRong Chen är även en flitig skribent till Groupthink-kvällarna.

Sin novell, ett av de längsta bidragen i boken, har kanadensaren Mark William Butler kallat ”I am Barbie”. Det är ett fiktivt narrativ skrivet i jag-form på bristfällig engelska av en ung kinesisk arbeterska vid Barbie-fabriken i Dongguang. Enligt Butler var det under arbetet viktigt att styra undan från enkla klichéer om exploaterade fabriksarbetare och, att vid sidan av att skildra problematiken i att lämna sin hemort för ett liv inom fabriksväggarna, även hitta och skildra de vardagliga glädjeämnena i livet. ”Barbie”, som protagonisten snabbt börjar kalla sig, träffar på fabriken en väninna, och tillsammans drömmer de om att en dag lämna det monotona arbetet med att måla ögon på barbiedockor, och istället få anställning på det nyöppnade Barbie-varuhuset i Shanghai, vilket för dem förkroppsligar det goda livet.

Som en sista kontrast utspelar sig Jacob Dreyers bidrag Hongkougeng på en av Hongkous risigare bögarer:

”Homosexuella män från Shanghais arbetarklass har samlats här sedan över 20 år. Jag har aldrig sett en så inkluderande plats, möjligen påminner det om Housemusikens begynnelse. Människans sökande efter frihet återfinns mellan utmattade och kåta taxiförare, smutsiga divaner (som egentligen är återanvända bilsäten), och de eviga vattentermosarna. /.../ Den unge mannen vid baren frågar om jag vill prova något nytt. Jag förstår inte vad kfen betyder, men säger ja, och med hjälp av ett metrokort lägger han upp två gryniga, elakartade linor på kortbordet...”

Susie Gordon, Shanghai-baserad journalist och tidigare publicerad författare, säger: ”HAL handlar om att vara orädd, och att våga överskrida gränser. Så bör allt författande vara.” Som grundare och förläggare kan jag bara glädja mig över denna beskrivning. Det är dags att skapa nya identiteter och bilder av Kina och oss själva. Litteraturen, långsamt och eftertänksamt medium som det är, utgör en viktig väg.

NOTER

Alla i texten nämnda författare kan hittas på sidan www.haliterature.com, där du även kan beställa våra publikationer.

1. Se t.ex. The Telegraph 23/05 2010 (nätupplagan). Enbart från 2008-2009 ökade antalet lagligt anställda utlänningar i bara Shanghai med 14 procent till hela 152 000, och i hela landet finns i runda slängar 3 miljoner utlänningar.
2. Archie Hamilton, grundare och VD för det framgångsrika event-företaget Splitworks, beskriver i en läsvärd intervju hur de globalt etablerade bokningsföretagen kämpat med just balansen mellan den egna företagsmodellen, och de praktiska kraven att anpassa sig till den kinesiska marknaden. Se Creativehunt.com, artikel från 03/09 2009.
3. Utvecklingen av utlänningars språk i Kina är intressant nog för en egen liten undersökning. Om du inte vet vad ”ayi”, ”mafan”, ”bao’an” betyder, eller om du inte vet vad det innebär att ”ding”-a, ”song”-a eller ”anpai”-a någonting så skulle rätt många konversationer gå dig förbi. För att nu bara nosa på grunderna bland just svenskar i Kina.

Björn Wahlström, grundare och chefredaktör för H.A.L. Publishing, är bosatt i Shanghai.